

İSTANBUL GEZGİNLERİ

Aksiyon 67 / 19.03.2017

KADIKÖY

‘Körler Ülkesi’

İçindekiler

Kadıköy.....	3
Haydarpaşa Garı.....	5
Haldun Taner Sahnesi (Eski Hal Binası)	7
Kadıköy İskelesi	8
Şehremaneti.....	8
Fazıl Hüsnü Dağlarca Sokak.....	9
Anadolu Protestan Kilisesi.....	10
Nazım Hikmet Evi	10
Surp Takavor Ermeni Gregoryan Kilisesi	10
III. Mustafa İskele Camii	11
Aya Eufemia Rum Ortodoks Kilisesi.....	11
Hekimoğlu Ali Paşa Çeşmesi.....	13
Osmanağa Camii	13
Kethüda Camii	13
Caferağa Camii	14
Aya Triada	14
Dövüşen Boğa Heykeli.....	14
Surp Levon Ermeni Kilisesi	15
Nazım Hikmet Kültür Merkezi	16
Süreyya Operası	16
All Saints İstanbul Presbiteryen Kilisesi.....	18
Barış Manço Moda 81300	18
Moda.....	19
Aya Ekaterina Ayazması	20
Moda İskelesi	20
Arif Sarıca Köşkü.....	21
Assumption Kilisesi.....	21
Cemal Süreya Sokağı ve Evi	22

Kadıköy

Bundan bir kaç yıl öncesine kadar İstanbul ve çevresindeki en eski yerleşimin Kadıköy ilçesi sınırlarında bulunan Fikirtepe'de olduğunu söyleyebilirdik. Zira tarihi MÖ 5500'li yıllara kadar uzanan bir höyük tam da bu bölgede bulunmaktaydı. Ancak Yenikapı kazıları sırasında bulunan yerleşim kentin tarihi değişerek günümüzden 8500 yıl öncesine kadar yani MÖ 6500'li yıllara taşındığı için Fikirtepe İstanbul'un en eski yerleşimi ünvanını Yenikapı'ya kaptırmıştır.

Her ne kadar Fikirtepe höyüğü MÖ 5500'li yıllara kadar uzansa da buradaki yerleşimin ismi ile ilgili ilk bilgilere ancak MÖ 1000'li yıllarda ulaşabiliyoruz. O tarihlerde bir Fenike yerleşimi olan Fikirtepe'nin ismi de Harhadon olarak anılmaktaydı. Zamanla bu ilk yerleşimin karşısında Moda Burnu ile Yoğurtçu Parkı arasında ikinci bir yerleşim oluşur ve bu yerleşimin adı da Bakır Ülkesi anlamına gelen Halkedon olur. Kimi kaynaklar bu yerleşimin Harhadon'un uzantısı olan bir Fenike yerleşimi olarak kabul ederken diğer bazı kaynaklar da burasının bir Grek kolonisi olduğu iddia etmektedir. Halkedon zamanla büyüyerek bugünkü Gebze'ye kadar uzanan bir devletin merkezi olur. Kentin tapınağı Apollon'a adanmıştır ve kehanetleri Delphoi tapınağının kehanetleri ile yarışacak hale gelmiştir. Ancak Halkeodn'un kaderini belirleyecek kehanet Delphoi Tapınağı'ndan gelir.

Yeni bir koloni kurmak için Megara'dan yola çıkan Byzas yol üstündeki Delphoi'ye uğrayarak kehanet ister. Depohoi kâhni kendisine ülkesini 'Körler Ülkesi'nin karşısına kurmasını söyler. Yoluna devam eden Byzas bugün Topkapı Sarayı'nın olduğu yere gelir ve bölgenin güzelliğine hayran kalır. Gözü karşı kıyıdaki Halkedon'a takılır ve: 'Karşılarında bu kadar güzel bir yer dururken şehirlerini oraya kuran insanlar olsa olsa kördürler ve şehirleri de körler ülkesidir.' diye düşünerek vurur kazmayı toprağa. İşte MÖ 7.yy'da toprağa vurulan bu ilk kazma Halkedon için sonun

başlangıcıdır. Byzantion kurulmuştur. Birçok kez el değiştiren şehir nihayetinde MÖ 74 yılında Roma'nın eline geçer.

İkinci yüzyılda Septimus Severus Byzantion'u önce yakıp yıkar, sonra yeniden imara girer. Sonrasında dördüncü yüzyılda Constantinus tekrar imar eder. Aslında Constantinus'un ilk amacı Halkedon'u ihya etmektir ancak efsaneye göre inşaatın başlanacağı gün iki kartal gelirler ve bir takım inşaat malzemelerini Byzantion'a taşırlar. Bundan dolayı Constantinus fikrini değiştirir ve Byzantion'u ihya etmeye karar verir. Sonrasında gelen imparatorlar da yıkımı hızlandırırlar. İmparator Valens, kendi adıyla anılan su kemerini (Valens Kemerini ya da Bozdoğan Kemerini) yaptırırken Halkedon'un surlarından faydalanır, İmparator Theodosius Halkedon tapınaklarındaki taşları artık ismi Constantinopolis olan şehrin kamu inşaatlarında kullanır ve hatta geri kalanlar da Kanuni Sultan Süleyman döneminde Süleymaniye ve Mihrimah Sultan Camilerinin inşaatında kullanılır. Halkedon gün geçtikçe erir ve en son tek tük konakların, manastırların olduğu bir sayfiye yeri haline gelir.

Halkedon'un Osmanlıların yönetimi altına girmesi İstanbul'un fethinden yaklaşık 100 sene önce olacaktır. Fetih'ten sonra da Fatih Sultan Mehmet Halkedon'u İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey'e hediye edecektir. Böyle şehrin ismi değişecek ve artık Kadı Köyü olarak anılmaya başlanacaktır.

Haydarpaşa Garı

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

"Yollar var, insanı insana, insanı umuda bağlar." Haydarpaşa Garı da bir zamanlar yolları böyle tanımlayanların başlangıç ya da bitiş noktası idi. Osmanlı İmparatorluğu'nu şarktaki şehirlere, Cumhuriyet' ten sonra da Avrupa yakasını Anadolu'ya bağlayan, yaşı bir asrın üstünde olan bu garın elbette ki bir hikâyesi var.

Semtin adı Haydarpaşa, Haydarpaşa 3. Selim'in vezirlerinden biri, Selimiye Kışlası'na çok emeği geçince ödülü semt adı olmuş. 2. Abdülhamit 93 Harbi'nde sevkiyatın önemini iyice anlamış. Ruslar ortak düşman olunca Almanlara yanaşmış; proje Bağdat Demiryolu; gar onun başlangıç noktası. İnşaat yap işlet şeklinde Alman bir firmaya verilmiş. 30 Mayıs 1906'da da tamamlanmış. Gardan önce Anadolu'dan gelen tahılın depolanması ve gemilere yüklenebilmesi için liman ve silolar inşa edilmiş bunu da bir Alman şirketi yapmış. Daha önce yapılan Sirkeci Garı ile Haydarpaşa Garı dünyanın sayılı 17 garı arasında yer alır. Avrupa'ya açılan gar oryantalist, Anadolu'ya açılan gar modern çizgiler taşır.

Yapımında Alman ustalarla, İtalyan taş ustaları birlikte çalışmış, 2525 metrekare alana kurulmuş ve bugünkü kapalı kısımları ile 3826 metrekarelik bir alana yayılmıştır. Her biri 21 metre uzunluğunda 110 adet suya karşı izole edilmiş ahşap kazık ve bu kazıklar üstüne kurulan kazık ızgarası üzerine yapılmıştır. Taşıyıcı sistemi çelik karkas olup, döşeme sistemi çelik kirişler arasına normal tuğlaların kemer şeklinde örülmesi ile oluşmuştur. Binanın çatısı Alman mimarisinde çok kullanılan dik çatı üslubunda ve ahşaptır. 'U' planlı gar binası deniz tarafından bakıldığında heybetli bir duruşu sergilerken iç tarafı ise trenlerin yanaşmasına imkân verecek şekilde tasarlanmıştır. Tavanlarının dört köşesine o zamanlar demiryollarının amblemi olan kanatlı tekerlekler resmedilmiştir. 5 katlı yapının her katında bir koridor etrafına sıralanmış ve daha sonra büro olarak kullanılan odalar vardır. Çatı hizasındaki saat Alman Demiryolları'nın simgesi

olan kartal kanadı ile süslenmiş daha sonra da bu motif TCDD'nin simgesi olmuştur. Son halinde, gar içinde ve etrafında; 1 restoran, 8 büfe, bir gazete bayisi, 3 simit tezgâhı, bir berber salonu, bir tuvalet ve 55 taksili bir durak vardı.

Yapıldığından bu yana Haydarpaşa Garı'nın üç kez ateşle sınavı oldu ve ağır hasarlar aldı. İlkinde 6 Eylül 1917'de Anadolu sevk edilmek için depolanan cephaneler sabotaj sonucu patladı, muazzam bir yangın çıktı, bekleyen, gara girmekte olan tüm cephane ve asker dolu vagonlar bu arada yok oldu. Çatı tamamen imha oldu ve diğer bölümleri de ağır hasara uğradı. Çatı hariç aslına uygun restore edilmesi 1930'ları buldu. Çatının dikliği kayboldu ve boyu kısaldı.

Cumhuriyetin ilanından sonra stratejik önemi de göz önüne alınarak 24 yıldır işleyen Almanlardan satın alındı, yönetimi TCDD'ye devredildi.

İkinci kaza 15 Kasım 1979'da Independenta adlı tankerin diğer bir gemi ile çarpışması ile oldu. Independenta tankerinin günlerce yanmasına ve İstanbul semalarının günlerce dumanlarla dolmasına neden olan şiddetli patlama ve harareten binanın kurşunlu vitrayları hasara uğradı daha sonra da aslına uygun restore edildi.

Üçüncü kaza -ki bu da garın sonu oldu- ihmal sonucu çıkan yangındı; çatı çöktü, dördüncü kat kullanılmaz hale geldi. 19 Haziran 2013 12.55 de son banliyö treni uğurlandığından beri garda ne kondüktör ne de tren düdüğü var.

Hızlı trenle uyum sağlamadığı için çalıştırılmayacağını söyleyenler, büyük bir otel ve AVM projesi içinde olduğunu söyleyenler, Marmaray ile bağlantılı çalışacak diyenler var... Gönümüz tarihi değerini koruması için onarılması, müze olmasından yana ama amaaaaa...

Ne film kahramanlarından bazılarının merdivenlerinde "Geldim İstanbul, geldim... Seni yenmeye geldim" diye ant içtiği, bazılarının

gözü yaşlı geri döndüğü, kavuşacakların, ayrılanların Anadolu topraklarına uğurlandığı, kedilere, evsizlere 24 saat açık, birinci, ikinci mevki diye yolcuları ayrılan gar, ne de saatli kalkan trenler yok artık, Haydarpaşa Garı Anadolu'ya açılan kapı olma özelliğini yitirdi. İnsan sesleri azaldı, gelenler fotoğraf meraklıları ile değişik mekânlarda poz vermek isteyen gelinler, damatlar...

Haldun Taner Sahnesi (Eski Hal Binası)

Cumhuriyet'in ilk yıllarında devletin pek de parasının olmadığı bir dönemde Fransa'dan borç alınarak İtalyan Mimar Ferrari'ye Kadıköy Meydanı'nda hemen sahilde bir hal binası yaptırılmaya karar verilir. O zamanlar nakliyenin ağırlıklı olarak demir ve deniz yolları ile yapıldığı ve Kadıköy'ün henüz çok yoğun bir yerleşime sahip olmadığı düşünülürse hal binası için seçilen yerin çok da garipsenmemesi gerekir. Yapımına 1925 yılında başlanan bina 1927 yılında tamamlanır. Ancak bu yeni yapılan hal binası kabızimal esnafı tarafından pek rağbet görmez, bina boş kalır.

Bu dönemde itfaiye garajı ve hurda araç deposu olarak kullanılır. 1937 senesinde bina henüz 10 yaşındayken Kadıköy Belediyesi İmar Bürosu Müdür Yardımcısı Sabri Oran binanın boş olduğu, işe yaramadığı ve Kadıköy'ün kimliği ile örtüşmediği gerekçesiyle binanın yıkılmasını tavsiye eder. Ancak bundan sonradır ki bina kıymete biner ve 1940 yılından itibaren hal olarak 1970 yılında tekrar boşaltılıncaya kadar kullanılmaya başlanır. Sekiz sene boş kalan bina 1978-80 yılları arasında Çağdaş İstanbul Cemiyeti tarafından kullanılır. 1984 senesinde kültür merkezi olarak kullanılmasa amacıyla sıkı bir yenilemeden geçirilen ve bu yenileme sırasında tüm özgünlüğünü kaybeden bina 1986 senesinde İstanbul Üniversitesi'ne devredilerek Devlet Konservatuarı olarak kullanılmaya başlanır. 1989 senesinde zemin katı şehir tiyatrolarına tahsis edilmiş ve Haldun Taner Sahnesi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Kadıköy İskelesi

Kadıköy İskelesi 1926 yılında yapılmıştır. Mimarı bilinmemektedir. Birinci ulusal mimarlık akımının karakteristik özelliklerini taşımaktadır. 1959 yılında gördüğü kapsamlı yenilemeden sonra bir kere de 1984-86 yılları arasında restore edilmiştir. Bu yenileme sırasında kapsamlı değişiklikler yaşanmıştır. 1995 yapılan son yenilemede orijinal haline döndürülmeye çalışıldıysa da tam olarak başarılı olunamamıştır. İkinci katı günümüzde kafe olarak kullanılmaktadır ve çini eserleri görülmeye değerdir.

Şehremaneti

Sultan Abdülaziz döneminde İstanbul 14 bölgeye (daireye) ayrılır ve her bir daire günümüzdeki karşılığı ile belediye olur. Kadıköy 13. daire olarak belirlenmiş ve bu dairenin başına da Osman Hamdi Bey reis olarak atanmıştı. Kadıköy 1877'de yapılan güncelleme ile birlikte 18. daire olur, 1912 senesinde ise Kadıköy için bir şehremaneti binası yapılmasına karar verilir. Mimar Yervant Terziyan'ın iki sene süren çalışmaları sonucunda bina 1914'te biter ve hizmete açılır. O

zamanlar Kadıköy Belediye başkanı Celal Esat Arseven'di. Yapı birinci ulusal mimarlık akımının önemli eserlerinden birisidir.

İşgal yılları İstanbul'unda yapılan işgal karşıtı mitinglerden birisi de Kadıköy Meydanı'nda 22 Mayıs 1919'da sağanak yağış altında yapılır. Buna rağmen toplanan 20 bin kişiye hitaben konuşmacılar konuşmalarını Kadıköy Şehremaneti binasının balkonundan yaparlar. Konuşmacılar arasında Halide Edip Adivar da vardır. Sonrasında işgalci İngiliz kuvvetleri Şehremaneti'nin önüne çadırla karargâh kurarlar.

Bir süre kaymakamlık binası olarak da kullanılan bina, daha sonra tekrar belediyeye devredilmiş ve Kadıköy Belediyesi Söğütlüçeşme'ye taşınınca da İlçe Belediye Meclisi'nin toplanma yeri olarak kullanılmaya başlanmıştır.

İlk kez 1995 yılında restore edilen bina son olarak 2013-14 yıllarında yenilenmiş ve şimdi 'Kadıköy Tarih, Edebiyat ve Sanat Kütüphanesi' olarak hizmet vermektedir.

Fazıl Hüsnü Dağlarca Sokak

Ben İstanbul'un birçok yerinde ikamet ettim. Gezdim, gördüm yaşadım. Ama en çok Kadıköy'ü sevdim. Tabi Kadıköy eskiden bir başka güzeldi. Güzellik sergisiydi; çirkin kadın, çirkin adam, çirkin çocuk yoktu. Ya da biz göremezdik. Kadıköy'e Moda'ya çıktığımız zaman üstümüze başımıza ayrı bir özenirdik. Kadıköy'ün kadınları hep güzel kokardı. Moda'da şık hanımlar gezerken yanlarına yanaşır koklardım. Gerçekten diğer semtlerdeki hanımlara göre daha bir başka kokarlardı. Kadıköy benim için hep farklı bir yer oldu. Kadıköy'ü çok seviyorum. Geçmiş dede severdim şimdi de seviyorum. Kadıköy'ü bu kadar güzel yapan bence buradaki yaşamın çeşitliliği, renkliliğidir.

Anadolu Protestan Kilisesi

Protestanlık, Hristiyanlığın en büyük üç ana mezhebinden biridir. 16. yüzyılda Martin Luther ve Jean Calvin'in öncülüğünde Katolik Kilisesine ve Papa'nın otoritesine karşı girişilen Reform hareketinin sonucunda doğmuştur. Papazlara ihtiyaç duymaksızın Kitab-ı Mukaddes'i okuyabildikleri için, her vaftiz edilmiş inananın aracı bulunmadan rahiplik yetkisi olduğuna inanan Protestanlar Kitab-ı Mukaddes'i Hristiyanlık için tek kaynak saymışlardır.

İki farklı Protestan cemaati tarafından kullanılan yapının herhangi bir tarihi özelliği bulunmamaktadır.

Nazım Hikmet Evi

Nazım Hikmet Cerrahpaşa Hastanesi'nde yatarken 15 Haziran 1950 tarihinde serbest bırakıldı. İki ev değiştirdikten sonra Kadıköy'deki evine taşındı ve burada eşi Münevver Hanım ile birlikte İstanbul'dan kaçacağı 17 Temmuz 1951'e kadar yaşadı. Bu süre boyunca polisler tarafından sürekli gözetim altında tutuldu. Ancak o gün, 17 Temmuz 1951 tarihinde polislerin göz yumması ile birlikte evinden çıktı, vapurla Karaköy'e geçti, Beyoğlu'na çıkarak Hazzopulo Pasajı'ndan don gömlek aldı. Ardından Taksim Meydanı'ndan Sarıyer dolmuşuna binerek Tarabya'ya geldi. Burada bir hız teknesi ile kendisini bekleyen Refik Erduran'ın yardımı ile Plehanov isimindeki Rumen şilebine çıktı ve aynı gün Köstence Limanı'na vardı.

Surp Takavor Ermeni Gregoryan Kilisesi

Kilisenin bugün bulunduğu yerde 18.yy'da Surp Asdvadzadzin adına bir kilise bulunduğu tahmin edilmektedir. Harap durumdaki bu kilisenin yerine yeni bir kilise yapılır ve bu kilisenin içinde Surp Takavor (Aziz Kral) adına bir şapel de inşa edilir. 1855'da yaşanan yangın sırasında kilise tamamen harap olur ama 1858 senesinde Murat Garabetyan'ın yaptığı yardımlarla yeniden yapılır, mimarı Mıgırdiç Kalfa'dır. Bu yeniden yapım sonrasında artık kilisenin ismi

Surp Takavor Kilisesi olur. Bir süre sonra Murat Garabetyan ve sonrasında da eşi vefat edince her ikisinde kilisenin avlusuna gömülürler. Avlu giriş kapısının sağındaki ve solundaki mezarlar onlara aittir. Kilise 1936 ve 1978’de iki kere tadilat geçirmiştir.

III. Mustafa İskele Camii

Sultan III. Mustafa yaptırdığı camilere ismini veremeyen talihsiz bir padişah. İstanbul'da dört cami yaptıır; birisi Üsküdar'daki Ayazma Camii'dir, diğeri Laleli'deki Laleli Camii, üçüncüsü de depremde yıkılan Fatih Camii. Dördüncü ve son cami de Kadıköy'de ki III. Mustafa İskele Camii'dir. İsmiinin başına III. Mustafa eklediğime bakmayın siz, çoğu yerde sadece İskele Camii diye geçiyor.

Kadıköy İskele Camii 1760 senesinde tamamlanır. Mimarı Mehmed Tahir Ağa'dır. 1853 yılında çıkan bir yangında yanmış ve Sultan Abdülmecid zamanında 1858 senesinde yeniden inşa edilmiştir. Bugün üç tarafında yapılar olduğu için caminin sadece denize bakan tarafı görülebilmektedir.

Aya Eufemia Rum Ortodoks Kilisesi

Halkedonlu yani Kadıköylü zengin bir ailenin kızı olan Eufemia Pagan inancının hâkim olduğu topraklarda Hristiyan olduğunu ve Ares adına yapılan ayinlere katılmayacağını söyler. Bütün baskılara rağmen inancını inkâr etmeyince tutuklanır. İşkence altında da inancını inkâr etmesi istenir. Ancak kabul etmez. Gördüğü işkenceler birçok menkıbede biraz da abartılarak anlatılmaktadır. Bunlardan en hafifi Eufemia'nın dişlerinin söküldüğünü ve ardından canlı canlı ateşe atıldığını anlatır. Eufemia gördüğü işkencelere dayanamayarak 16 Eylül 303 tarihinde ölür. Ailesi kendisini Halkedon'un nekropolüne yani mezarlığına defneder.

I. Constantinius zamanında Hristiyanlık din olarak tanındıktan sonra mezarı bir martirion yani şehitlik şekline çevrilir ve yanına bir de kilise yapılır. Eufemia'nın ölümünün üstünden yaklaşık 150 sene

geçmişken 451 yılında bu kilisede toplanan dördüncü ekümenik konsil (Halkedon Konsili) Eufemia'yı azize, öldürüldüğü gün olan 16 Eylül de yortusu olarak ilan eder ayrıca Aya Eufemia'nın da Hristiyan âleminin koruyucusu olduğunu kabul eder. (Burada bir parantez açıp konsillerden bahsetmekte fayda var. Ekümenik konsiller Hristiyan inanç esaslarının belirlenmesi için tüm psikoposların toplandığı konseylerdir. İlk konsil 325 yılında İznik'te, ikinci konsil 381 yılında İstanbul'da, üçüncü konsil 431 yılında Efes'te ve dördüncü konsilde 451 yılında Halkedon'da toplanır. Bugüne kadar sonuncusu 1965'te olmak üzere toplam 21 konsil yapılmıştır. Ortodoks ve Katolik kiliselerin ayrıldığı 1054 tarihinden sonra yapılan 13 konsili Ortodokslar tanımamaktadırlar.)

Sasasineler'in 626'da İstanbul'u kuşatmalarından hemen önce Aya Eufemia'nın rölikleri koruma amacıyla merkeze taşınır ve Hipodrom'un hemen yanındaki yine kendi adına yapılan martiriona yerleştirilir (Bu martirionun kalıntıları hala görülebilmektedir, yakın zamana kadar içerisinde Aya Eufemia'ya yapılan işkencelerin tasvir edildiği ikonların da bulunduğu söylenmektedir. Şu an içerisi görülemediğinden teyit edemiyoruz, akıbetleri hakkında da malumatımız bulunmamaktadır.). 8.yy'da yaşanan ikonaklazm döneminde rölikler denize atılır ancak daha sonra 798 senesinde İmparatoriçe Eirene rölikleri atıldığı yerden çıkarttırarak tekrar Hipodrom'daki martiriona yerleştirir. Günümüzde rölikler Fener Rum Patrikhanesi'nde gümüş muhafazasında korunmaktadır.

Dördüncü konsilin toplandığı Aya Eufemia Kilisesi Kadıköy Çarşı içerisindeki kilise değildir. Konsilin toplandığı kilisenin yeri tam olarak bilinmemekte ancak Yeldeğirmeni civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Kadıköy Çarşı içerisindeki kilisenin yerinde Bizans zamanında Aya Basis Manastırı bulunmaktadır. Zamanla harap hale gelen bu manastırın yerine 1694 tarihinde Aya Eufemia Kilisesi yaptırılır. 1830 yılında büyütülen kilise uzun yıllar harap kaldıktan sonra 1993'de restore edilerek ibadete açılır.

Hekimoğlu Ali Paşa eşmesi

Uzun yıllar Sürmeli Ali Paşa eşmesi olarak bilinen çeşmenin 2012 yılında yenilenmesi sırasında Hekimoğlu Ali Paşa tarafından yaptırıldığı anlaşılmıştır. Yapım tarihi 1732'dir bu tarih Hekimoğlu Ali Paşa'nın sadaret makamına ilk kez getirildiği yılın tarihidir. Paşa daha sonra iki kere daha sadaret makamına getirilir. I. Mahmut ve III. Osman dönemlerinde 22 sene içerisinde 5 sene sadrazamlık yapar. Kocamustafapaşa semtinde kendi adına yaptırdığı bir de camisi bulunmaktadır. Ayrıca en meşhuru Kabataş Meydanı'ndaki olmak üzere birçok eşme daha yaptırmıştır.

Osmanağa Camii

Fatih Sultan Mehmet döneminde yapılmış Kadı Mehmed Efendi Mescidi'nin yerine 1612 tarihinde I. Ahmed'in hizmetinde alışan Babüssaade Ağası Osman Ağa tarafından yaptırılmıştır. Sürre Alayı ile kutsal topraklara gönderilen hediyeler arasında olan kendi icadı buhurdan dolayı Buhuri Osman Ağa olarak da bilinir.

Zaman içerisinde bir kaç kere yenilenen cami en son 1878 yangınında harap olmuş ve sonrasında bugün görölen hali ile yeniden inşa edilmiştir. Avlusundaki ınar ağacı da bu inşaatın bitiminden sonra 1880 tarihinde dönemin imamı Mehmet Asım Efendi tarafından dikilmiştir cami duvarına iliştirilen bir kitabe ile de belirtilmiştir. Daha sonra da çeşitli onarımlar geçiren caminin avlusunda bugün cami görevlileri tarafından kullanılan bir de muvakkithane bulunmaktadır.

Kethüda Camii

Yapının kitabesi olmadığı için tam olarak ne zaman yapıldığı bilinmemekle birlikte Kanuni Sultan Süleyman dönemi Beyazıt Kethüdası Mustafa Ağa tarafından 1550'li yıllarda yaptırıldığı düşünölmektedir. Yılların yarattığı tahribat sonucunda 1952

senesinde bugünkü haliyle yeniden yaptırılmıştır. Minaresi 1983'teki yenileme çalışması sırasında yapılmıştır.

Caferğa Camii

Babüssaade Ağası Cafer Ağa tarafından 1760-1773 yılları arasında yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Banisinin mezarı da caminin haziresindedir. Caminin yanındaki Muvakkithane Caddesi de isminin bu caminin muvakkithanesinden almaktadır. Cami 1900 yılında vakıflar tarafından yenilenmiştir.

Aya Triada

Dönemin patriği Patrik III. Yovakim ve Kadıköy Metropoliti Yermenos tarafından 1902 senesinde yaptırılmıştır. Banilerinden Metropolit Yermenos vefatından sonra Aya Triada Kilisesi'nin bahçesine gömülmüştür. Kilisenin mimarları G. Zahariadis ve Belissarios Makropoulos'dur. Kilise kutsal üçlemeye, yani teslise yani "baba, oğul ve kutsal ruha" adanmıştır. Yüksek kubbesi ve çan kuleleri ile dikkat çekmektedir.

Dövüşen Boğa Heykeli

Sultan Abdülaziz 1867 senesinde III. Napolyon'un daveti üzerine Paris'e gider. Aslında amaç Rusya ile müttefik hareket eden Fransa'ya Osmanlı'nın Balkan politikasını anlatmaktır. Şimdiye kadar hiç bir Osmanlı sultanı saltanatı sırasında yurt dışına çıkmamıştır, bir daha da çıkmayacaktır o yüzden bu durum başlı başlına büyük bir olaydır. Kamuoyunda günlerce tartışılır, Sultan yurt dışına gitmeli midir? Gitmemeli midir? Ama artık karar verilmiştir, gidilecektir. Deniz ve tren yolu karışımı bir seyahatle Paris'e varır Sultan Abdülaziz. Seyahatinin gizli gündemi bir yana asıl amacı olarak gösterilen ve onur konuğu olduğu 'Paris Evrensel Sergisi'ni de ziyaret eder haliyle.

Avcılığa ve vahşi hayvanlara oldukça meraklı olan Sultan Abdülaziz sergiyi ziyareti sırasında küçük hayvan heykelcikleri görür. Heykellerin sahibi Jules İsidore Bonheur isimli bir heykeltıraştır. Kendisine heykel siparişleri verir; tam 24 tane hayvan heykeli sipariş edilir yanında da büyük boyutlu vazolar. Bu heykelleri elbette Jules İsidore Bonheur tek başına hazırlamayacaktır. Bir gurup heykeltıraşla çalışır. Bu heykeltıraşlardan birisi de yaptığı yaklaşık 200 parça heykelin 190'a yakını hayvan heykeli olduğu için hayvan heykeltıraşı olarak bilinen Pierre Louis Rouillard'dır ve Kadıköy'ün meşhur 'Boğa Heykeli'ni yapan heykeltıraşın ta kendisidir.

Kimilerinin 'Dövüşen Boğa Heykeli', kimilerinin 'Tokuşan Boğa Heykeli' dedikleri 'Boğa Heykeli' yakın arkadaşı 'Böğüren Boğa Heykeli' ve diğer 22 heykel ile birlikte Beylerbeyi Sarayı'nın bahçesine koyulurlar. Ancak 'Dövüşen Boğa Heykeli' orada kalmaz. Aradan geçen yaklaşık 150 senede Yıldız Sarayı'nın bahçesi, Bilezikli Çiftliği, Gazi Ahmet Muhtar Paşa Köşkü'nün bahçesi, Mermer Köşkü'nün bahçesi, Lütfi Kırdar Spor ve Sergi Sarayı'nın önü ve Kadıköy Belediyesi'nin önü geçici ikametgâhları olur heykelimizin. En son olarak da Kadıköy Altıyol Meydanı'na koyulur. Görünen o ki burada da fazla kalamayacak Dövüşen Boğa'mız; Beylerbeyi Sarayı Müdürlüğü tüm heykel grubunun tekrar bir araya getirilmesi için çalışmalara başlamış ve artık Kadıköy ile özdeşleşen heykelin buradan kaldırılacak olması gündemi bir hayli meşgul etmiştir. Beylerbeyi Sarayı Müdürlüğü ve Kadıköy Belediyesi arasındaki çekişme henüz sonuçlanmamış olmasa da benim de şahsi görüşüm Dövüşen Boğa'nın yerini 'Böğüren Boğa'nın yanı olduğu yönündedir.

Surp Levon Ermeni Kilisesi

451 yılında Halkedon'da toplanan dördüncü ekümenik konsilin yapıldığı tarihte Papalık makamında oturan ve konsilin başkanı olan Papa I. Leo'nun adına vakfedilmiş Ermeni Katolik Kilisesidir. Anadolu yakasındaki tek Ermeni Katolik Kilisesi olma özelliğini taşımaktadır. Surp Levon, Aziz Leo'nun Ermenice'deki söyleniş şeklidir. İlk hali

1890 yılında yapılan ahşap bir şapel iken 1905 yılında ihtiyacı karşılayamaz hale gelince Saray'dan ferman alınarak mevcut ahşap şapel yıkılır ve yerine kâgir yeni yapı yapılır.

Nazım Hikmet Kültür Merkezi

Surp Levon Ermeni Katolik Kilisesi cemaatine ait bir okul (Anarat Hıgutyun) olan bina 2004 yılından beri Türkiye Komünist Partisi'ne ait olup Nazım Hikmet Kültür Merkezi olarak kullanılmaktadır.

Süreyya Operası

Kadıköy yakasının birinci, İstanbul'un altıncı opera binasını Süreyya İlmen Paşa 1924 yılında yaptırmıştır.

İstanbul'un işgal yıllarıdır ve okullar kirasını ödeyemediğinden tek tek kapanmaya başlar. Okullara maddi destek anlamında okul yaptırmaya dernekleriyle bir araya gelerek, balo-çay-eğlence tarzı etkinlikler düzenlemek gerektiğini düşünür ve amacına uygun bir mekân bulamaz. Buradan yola çıkan ve maddi durumu çok iyi olan Paşa tüm imkânlarını kullanarak İstanbul'a konser salonu, düğün, nişan, balo, çay, konferans, sinema, opera gibi sosyal ihtiyaçlara karşılık verecek bir bina yaptırmaya karar verir ve bu alanla çalışmalar başlatır. Bizzat Fransa ve Almanya'ya gidip oradaki o devrin modern salonları inceler. Yurda döndüğünde hemen çalışmalara başlar, fuayesini Fransa'daki Şanzelize'den, iç bölümlerini de Almanya'dan örnek almıştır. Süreyya Paşa opera temsillerine uygun bir bina yapmayı amaçlasa da, hatta Süreyya Opera Topluluğu kursa da operanın sahne bölümü yapılamadığı, teknik donanım ve sanatçı kulisi ve benzeri mekânlar tamamlanamadığı ve yetişkin sanatçılar bulunamadığı için bina da hiçbir zaman opera temsili verilemez. 2005 yılına kadar kültür ve sanat hayatımızda bir sinema salonu olarak kalır.

O zamanki adıyla Süreyya Paşa Tiyatro ve Sineması yapısal olarak iki

ayrı üniteden oluşuyordu. Asıl büyük bölüm, seyir salonu, yarım kalmış sahne ve girişteki altı üstlü fuayeden oluşan bölümlerdir. Binanın bütünü devrinin Avrupa'daki mimarlık dekorasyon anlayışını yansıtır. Cephesi ve iç mekânlar figürlü rölyeflerle ve tavan ise fresk ve yaldızlı kartonpiyerlerle bezenmişti. Binanın giriş cephesindeki müzik ve sahne sanatlarını sembolize eden figür ve heykeller ilk Heykeltıraşımız İhsan Özsoy'a aittir. Tavan fresk ve pano resimleri sanat eğitimini Rusya'da gören daha sonra Türkiye'ye yerleşen Naci Kalmukoğlu'na aittir (Nikolay Kalmukov). 1927 yılından 1950 yılına kadar sinema olarak kullanılan yapı Paşa'nın ölümüyle vasiyeti gereği Darüşşafaka Cemiyetine bağışlanmıştır. Cemiyetin kira geliri amacıyla binayı çeşitli işletmelere kiralamasıyla bina bir hayli zarar görür. Bakımsız ve harap hale gelir. İzmir'deki Elhamra Sineması'nın İzmir Opera Binası'na dönüşmesi, Süreyyapaşa Operası'nın da dirilişi olmuştur. İzmir'deki Opera'nın mimarları Murat Katoğlu ve Ersen Gürsel Kadıköy Belediye Başkanı Selami Öztürk'le diriliş operasyonlarına başlarlar. Kadıköy Belediyesi binayı Darüşşafaka Cemiyeti'nden 49 yıllığına kiralar. Paşa'nın anısına uygun bir biçimde tekrar canlanabilmesi için bina bir şantiyeye dönüşür; röleve ve freskler duvardaki pano ve resimler uzmanlar tarafından aslına en uygun bir biçimde elden geçirilir. Mekanik ve statik konular ele alınır. Depreme ve yangına karşı gerekli önlemler alınır. Sahne donanımı, ses düzeni kurulur, orkestra çukuru genişletilir. Bütün bina elden geçirilir. Yapının cephesindeki ve sahne portal çevresindeki heykeltıraş Cafer Özsoy'a ait olan kabartma heykeller olduğu gibi temizlenerek korunur ve bina 27 Ekim 2007'de kapılarını 'Süreyya Operası' olarak sanatseverlere açar.

Peki, bu yüzü batıya dönük sanatsever Süreyya Paşa kimdir?

II. Abdülhamit'in seraskerliğini yapmış olan Ali Rıza Paşa'nın oğlu olan Süreyya Emiroğulları 1874 yılında Yugoslavya'da doğmuştur. 1900 yılında Osmanlı Paşası olup 1911 yılında Osmanlı havacılığını kurmuştur. 1927 yılından 1930 yılına kadar da milletvekilliği yapmıştır. Kardeşleri arasında çıkan bir problemden dolayı soyadını

değiştirip İlmene yapan Süreyya Paşa gerçekten çok hayırsever biridir. Bugünkü Süreyyapaşa Sanatoryumu'nu parasız ve fakirlerin yararlanabileceği hastane yaptırır, Moda'nın merdivenleri, Yoğurtçu parkının düzenlemesine de imzasını atan Paşa 6 Şubat 1955 de Moda'daki evinde vefat etmiştir.

All Saints İstanbul Presbiteryen Kilisesi

Moda yoğunlukla İstanbul'da yaşayan Levanten ailelerin tercih ettiği bir semti. Bu aileler arasında da 1970'lere kadar yoğun bir şekilde İngilizler vardı. İzmir'den göçüp İstanbul'a gelen Whittall Ailesi de yerleşmek için Moda'yı tercih etmişlerdi. İnançlarını yaşayabilmek için de kendilerine ait bir arsaya da kilise yaptırmışlardı, kilisenin mimarı G. E. Streets isimli bir mimardı. Moda'daki diğer İngiliz ailelerin de katkılarıyla yapılan bu kilise 1878 yılında ibadete açıldı. Açılan bu kilise İngiliz kökenli bir kilise olduğu için Anglikan kilisesiydi. 70'li yıllardan sonra Moda'da İngiliz nüfusun iyice azalmasından dolayı cemaati kalmayan kilise günümüzde çoğunluğu Hristiyan Türklerden oluşan cemaatinden dolayı İstanbul Presbiteryen Kilisesi olarak bilinmekte ve ibadetlerini ağırlıklı olarak Türkçe yapmaktadır. Presbiteryenlik piskoposluğu reddeden ve kilisenin ihtiyar heyeti tarafından yönetilmesi gerektiğine inanan Protestanlara verilen bir isimdir.

Barış Manço Moda 81300

Barış Manço'yu anlatmaya gerek var mıdır bilemedim ama kısaca bahsedelim adet yerini bulsun. Barış Manço 2 Ocak 1943 senesinde İstanbul'da doğar. Öğrencisi olduğu Galatasaray Lisesi'nde ilk kez sahneye çıktığında sene 1958'dir. 200'den fazla parça bestelemiş ve 12 altın, 1 platin albüm adlı almıştır. Parçaları dünyanın çeşitli dillerine çevrilmiştir. 1988 yılında ise unutulmaz 'Barış Manço ile 7'den 77'ye' programına başlamıştır. Çocuklarla yaptığı yarışma (Adam Olacak Çocuk) ve dünya turları dün gibi hepimizin aklındadır.

Bugün Barış Manço Müzesi olarak kullanılan Barış Manço'nun evinin tarihi ise 19. yy'ın sonuna uzanıyor. Moda'da yaşayan bir İngiliz olan Mr. Dawson 1895 senesinde Pape Kalfa isimli bir mimara birbirinin aynı iki köşek yaptırır. Birisi kendisi, diğeri oğlu için. Ancak 1930 senesinde kendisi için yaptırdığı köşkü bir Alman aileye satarak İngiltere'ye döner. Her iki köşke de birçok kez el değiştirdikten sonra oğlu için yapılan köşk 1967 yıkılarak yerini apartmanlara bırakır. Kendisi için yaptırdığı köşk ise 1965'de Whittall ailesi tarafından satın alınmıştır bile. 1984'de ise Whittall ailesinden Barış Manço alır ve 1999'u yılının 31 Ocak'ını 1 Şubat'ına bağlayan gece yaşama gözlerini kapatana kadar burada yaşar. Barış Manço'nun vefatından sonra ailenin borçlarından dolayı haciz gelen ev daha sonra Kadıköy Belediyesi tarafından müzeye çevrilir ve 9 Haziran 2010 tarihinde ziyarete açılır.

Moda

Hep bir sayfiye yeri olarak bilinen ve ağırlıklı nüfusunu Rumların ve Ermenilerin oluşturduğu Moda, 20. yy'ın başlarında çehresini değiştirmeye başlar. Bu dönemde İstanbul'daki Levanten ailelerin de tercih etmesi ile birlikte batı tarzı köşkler yapılmaya başlanır. Benzer nitelikte olan semtlere göre yapılaşmanın daha farklı olmasının nedeni Moda'nın gelişimine geç dönemde başlamış olmasıdır. Sessiz, sakin ve yeşillik bir alan olmasına rağmen Kadıköy'e çok yakın olduğu ve oradan da kolayca şehir merkezine geçilebildiği için değer kazanmıştır. İngiliz ve Fransız ağırlıklı Levanten ailelerin bu semte yerleşmeye başlamasıyla birlikte sosyal hayat da gelişmeye başlar. Daha sonralı açılan Moda Deniz Kulübü, Lozan Kulübü gibi kulüpler, çay bahçeleri, gazinolar ve meyhaneler Moda'nın sosyal hayatına renklilik katan başlıca etmenlerdir. 1960'lı yıllarla birlikte hızlı bir apartmanlaşma sürecine giren ve nüfus yapısını değiştiren Moda günümüzde geriye kalan bir kaç köşk (Frederici ve Sarıca Köşkları vs.) dışında neredeyse tamamen apartmanlaşmış durumdadır.

Aya Ekaterina Ayazması

Ayazma, Roma döneminde yaşayan Dorotea adındaki pagan bir kadın iken Hristiyan olarak Ekaterina adını alan bir azizeye adanmıştır. İnancından vazgeçmesi için türlü işkencelere maruz kalmasına rağmen inancını inkâr etmez ve öldürülür. Daha sonra kilise tarafından azize edilir.

Ayazmayı 1924 senesinde Rum balıkçılar bulurlar, su kaynağının hemen yanında bir kilisenin temellerine ait kalıntılar ile Aya Ekaterina'nın freskleri da bulununca ayazmanın daha önceden kendisine adandığını anlarlar. Üzerine hemen ahşap bir bina yaparlar. Bu ahşap bina 1928 yılında sonra yıktırılarak yerine kâgir bir bina yaptırılır. Bu bina Konstantinos Koço Korontos tarafından 'Moda Park Lokantası' olarak işletilmeye başlanır. 1954'te ölene kadar da kendisi işletir lokantayı. Ölümünden sonra lokantayı, çalışanlarından Gökçeadalı Atanaş Cano ile Stelyo Mavro devralır. Onlar da 1985'e kadar işletirler mekânı. Yaşlılıktan servise yetişemeyince onlar da işletmeyi eski aşçılardan Şeref Yavuz, Hilmi Suna, Fahri Şeker ve Mustafa Yılmaz'a bırakırlar. Mal sahibi ise Aldo Bey.

Moda İskelesi

1916-1917 yılları arasında Vedat Tek tarafından yapılan Moda İskelesi ilk yapıldığında tek kat ve üstündeki ahşap terastan oluşmaktaydı. 1930'lı yıllarda yaşanan bir fırtına sonrasında üst kat hasar görünce tamamen sökülmüş ve iskele uzun yıllar tek katlı olarak kalmıştır. İskele yapıldıktan bir süre sonra Moda'da hali hazırda faaliyet göstermekte olan 'İngiliz Yat Kulübü' iskeleyi kullanmaya başlar. Daha sonra Türkleri de kabul etmeye başladığı için 'Türk – İngiliz Yat Kulübü' adını alan kulüp başka bir yere taşınınca bir süre boş kalan iskele Moda Su Sporları Kulübü'ne ev sahipliği yapar. 1935 senesinde ise Atatürk'ün dolaylı talimatıyla kurulan Moda Deniz Kulübü'ne devredilir. 1960'lı yıllardan sonra eski önemini yitirir ve 1986 yılında da yolcu azlığı neden gösterilerek

vapur seferleri iptal edilerek iskele kaderine terk edilir. 2000 yılında ise Moda halkının ısrarlı girişimleriyle başlatılan yenileme çalışmaları yapılır. Bu yenileme sırasında teras kat yeniden eklenerek iskele sosyal tesis haline getirilir.

Arif Sarıca Köşkü

Sultan II. Abdülhamit'in doktorlarından Arif Paşa'nın 1903 yılında Rum asıllı mimar Constantin P. Pappa Kalfa'ya yaptırdığı köşktür. Arif Paşa 1885 senesinde II. Abdülhamit'in sırtında çıkan çıbanı iyi ettikten sonra oldukça itibar kazanmıştır. Kardeşi Ragıp Paşa da yine Sultan Abdülhamit'in başmabeyincisidir ve Caddebostan'da çok güzel bir köşkü bulunmaktadır. Sarıca kardeşler Osmanlı İmparatorluğu tarihi boyunca etkili olan Sarucuların soyundan gelmektedirler ki Rumelihisarı'nın kulelerinden birisini yaptıran Saruca Paşa ataları arasındadır.

Yontma ve kesme taştan yaptırılan binanın bahçesi ilk yapıldığı dönemde daha geniş olmakla birlikte daha sonra tramvay yoluna yer açılması için daraltılmıştır. Günümüzde Sarıca Arif Paşa'nın torunu meşhur piyanist Ayşegül Sarıca oturmaktadır.

Assumption Kilisesi

Şişhane'deki Beyoğlu Belediye Binası ile Dolmabahçe tiyatrosunun mimarı İtalyan Giovanni Barbarni tarafından yapılmıştır. Yapım tarihi 1865'tir. Katolik kilisesidir. Kimin yaptırdığı hakkında iki rivayet bulunmaktadır. İlki Moda'dan oturan İtalyan asıllı Brentano isimli ailenin yaptırdığına dairdir, ikincisi ise İstanbul'a tayin edilen rahip Guiseppe De Negri, Moda'da yaşayan Katolik ailelerin desteği ile kiliseyi yaptırdığına dairdir. Assumption 'göğe yükseliş' anlamına gelmektedir ve Hz. Meryem'in göğe yükselişine ithaf edilmektedir.

Cemal Süreya Sokağı ve Evi

9 Ocak 1990 tarihinde kaybettiğimiz büyük şair Cemal Süreya'nın yaşamının son yıllarını geçirdiği evinin bulunduğu sokak bugün kendi adı ile anılmaktadır. Sokaktaki kaldırım taşlarına Süreya'nın şiirlerinden dizelerin yazılı olduğu taşlar yerleştirilmiştir.

www.istanbulgezginleri.com

 /IstanbulGezginleri

 /gezginist